

УДК 378.4.096:7(477.83-25)ЛНУ:[001.89:008](5)

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vas.25.2024.63-85>

**СХОДОЗНАВЧІ СТУДІЇ
НА ФАКУЛЬТЕТІ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА:
ПІДСУМКИ 20-ЛІТТЯ**

Ольга КОЛОМИЄЦЬ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5973-3968>

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра музикознавства та хорового мистецтва,
вул. Валова, 18, Львів, Україна, 79008
email: okolom@gmail.com*

У статті проаналізовано розвиток сходознавчих студій на факультеті культури і мистецтв упродовж 20-ліття його функціонування в межах Львівського національного університету імені Івана Франка у їх трьох найважливіших сферах функціонування: навчальній – як компоненті освітніх програм факультету; науковій – як аспекті дослідницької діяльності членів факультету; мистецько-просвітницькій – як елементі культурного збагачення усіх учасників навчального процесу на факультеті культури і мистецтв та Університеті загалом.

Функціонування та специфіку напрямів сходознавчих студій на факультеті культури і мистецтв розглянуто з часу його формування ще у межах кафедри театрознавства та акторської майстерності, а також з урахуванням історичного контексту заснування та розвитку сходознавчих студій у Львівському університеті.

Ключові слова: Львівський університет, Ярема Полотнюк, сходознавство, східний театр, музичне сходознавство, музична індологія, Ольга Коломиєць, музична юдаїка, музична тюркологія, Тетяна Младенова.

Як зазначає в одній зі своїх праць Ярема Полотнюк (1935–2012), видатний сходознавець-арабіст, засновник та багатолітній завідувач кафедри сходознавства Львівського університету імені Івана Франка: “Місто Львів було зв’язане зі Сходом з перших років свого існування: постало воно в епоху монгольської навали і з самого початку в ньому, крім українців, проживали вірмени, євреї, угорці, німці й поляки. Пізніше з’явилися греки й італійці – генуезці та венеціанці, а згодом і представники мусульманських етносів – турки, татари, перси, араби. Після переможного походу в Крим литовського князя Віговта в місті осідають і караїми... Певно ж, що східні мови не були дивиною для львів’ян, і в місті поряд з українською, польською, німецькою, угорською, італійською чи грецькою звучали й східні мови – турецька, татарська, перська, караїмська, вірменська, єврейська та арабська” [31, с. 124].

Я. Полотнюк, зазвичай, і у своїх студіях, і в розбудові навчального процесу на кафедрі сходознавства Львівського університету зосереджувався на вивченні східних мов та літературних зразків різних регіонів Сходу. Як відомо, та сама ділянка цікавила великих попередників науковця та й загалом світочів української науки, зокрема Львівського університету, що, наприклад, відображено у працях Івана Франка (1856–1916) [28, с. 48; 28].

Спеціалізація автора, уривок праці якого процитовано вище, очевидно, не зумовлювала його перелічувати інші аспекти культури давнього Львова¹, зокрема театру й музики представників різноманітних східних спільнот, яка, безсумнівно, мала б звучати разом із мовою на теренах Львова та його околиць. Це, природно, мало б спонукати до наукових розвідок й науковців мистецького, зокрема музичного спрямування.

Однак, крім етнічного багатоманіття західно-українських земель, значну частину якого становили представники східних культур, підґрунтям до розвитку сходознавчих студій на цих теренах у різних наукових осередках, зокрема Львівському університеті, було зацікавлення та спеціалізації науково-педагогічних кадрів, яких запрошували до навчального процесу. Не менш важливим аспектом була й специфіка факультетів та їх підрозділів, на яких почали запроваджувати сходознавчі напрями.

Покликаючись на вищезгадану історичну розвідку Я. Полотнюка, історію сходознавчих студій можна було б умовно поділити на декілька періодів. Так, упродовж впровадження сходознавства у структуру Львівського університету наприкінці другого десятиліття XIX ст. розпочалось, власне, з теологічного факультету, що, відтак, й зумовило викладання в межах цього напрямку мов Біблії та Корану, а саме гебрайської, арамейської та арабської, а також спрямування студій у лоно богослов'я. Іншу специфіку протягом цього раннього періоду мало вивчення низки східних мов у межах світського філософського факультету. Тут основною перевагою було порівняльне мовознавство індоевропейських мов, вивчення санскриту та старовірменської мови грабар, а також семітських мов – арабської, гебрайської, арамейської та асиро-вавилонської. Така розбудова сходознавства відбувалась завдяки видатним професорам, що викладали в той час у Львівському університеті. Серед них Густав (Герзон) Блятт (1858–1916) та семітолог Мойсей Шорр (1874–1942). Перервав цей активний розвиток період Першої світової війни, що можна умовно вважати завершенням першого етапу сходознавчих студій у Львові.

Однак після завершення війни сходознавчі студії було відновлено та розвинуто на новому якісному рівні. Ярема Полотнюк у своєму дослідженні наголошує, що цьому сприяла поява в Університеті такої постаті, як Андрій Гавронський (1885–1927), та характеризує його як всебічно освіченого й

¹ Варто зазначити, що в усних бесідах із авторкою цієї статті Ярема Євгенович охоче спілкувався на теми музики і театру Сходу та виказував неабиякі пізнання у цих сферах. Крім того, у бібліотеці Яреми Полотнюка були й книги на мистецьку тематику різних культур, деякі з яких були подаровані авторці цього дослідження, зокрема праця Курта Закса про історію музичних інструментів.

глибоко ерудованого сходознавця-філолога [31, с. 125, 126]. Саме Гавронський започаткував в Львівському університеті викладання низки старо- й новоіндійських мов та літератур, а також досліджував філософію, історію та культуру багатьох народів Сходу. Результати його студій були надзвичайно плідні як для сходознавчої науки загалом, так і для навчального процесу в Університеті зокрема. Вчений переклав рубаї Омара Хайяма, написав ґрунтовне дослідження про літературу на санскриті II–V ст. під назвою “Студії над санскритською буддійською літературою”, що було опубліковано у 1919 р., а також “Підручник санскриту” (1932) та дослідження “Початки індійської драми і питання про грецькі впливи” (1946), які було видано значно пізніше, після смерті автора. У Львівському університеті Гавронський викладав фарсі. Крім Гавронського, до навчального та наукового процесу у Львівському університеті у цей час долучились, зокрема, семітологи Олексій Клявек (1890–1969) та Юзеф Попліха (1889–1980), індолог Стефан Стасяк (1882–1962) та арабіст Могаммед Садик-бей (1865–1944).

Під орудою цих та деяких інших видатних учених та викладачів упродовж цього другого періоду, який також уже перервала Друга світова війна, у Львівському університеті здобувають фах такі вчені, як іраніст Франтішек Махальський (1904–1979), тюрколог Євген Завалинський (1911–1993); тюрколог, арабіст та іраніст Омелян Пріцак (1919–2006) (згодом відомий американський сходознавець), індологи Людвик Скурчак (1900–1970) та Ян Тучинський (1918–2003). Загалом, як зазначає Я. Полотнюк, в Інституті сходознавства при гуманітарному факультеті Львівського університету 1938 р. працювало дев’ять кафедр, на яких викладали 36 східних мов [31, с. 129].

Цей інтенсивний розвиток сходознавчої думки в Львівському університеті був перерваний захопленням Західної України спочатку більшовицькою, а згодом гітлерівською владами. Період стагнації та регресу тривав практично два десятиліття. Аж у 50-х роках XX ст. в Університеті почали проводити спорадичні курси східних мов на історичному та філологічному факультетах. Ця ж тенденція продовжувалась і в наступному десятилітті, коли у 1967 р. свою діяльність розпочав Ярема Полотнюк. Однак відновити інтенсивність та, головню, систематичність студій вдалося не відразу. Після майже тридцятиліття занепаду та поодиноких науково-педагогічних “подвигів” львівських сходознавців, що давало змогу короточасно проводити заняття із вивчення східних мов, зусиллями Яреми Полотнюка у 1997 р. було відкрито кафедру сходознавства, провідними напрямками якої стали арабістика, тюркологія та японістика.

Як уже було згадано, та й те, що показує цей короткий екскурс історії розбудови сходознавства у Львівському університеті, основними спрямуваннями студій на різних їх етапах залишалась мова та література Сходу².

² Варто зазначити, що у Львівському університеті була ініціатива створення окремої структурної одиниці, яка б займалась мистецтвом Сходу. Зокрема, з такою ідеєю у другій половині 20-х років минулого століття виступив професор Університету, монголіст Владислав Котвич. Однак через фінансові труднощі цю ініціативу не було підтримано керівництвом [8, с. 398]. А. Козицький у

Можна було б сподіватися, що заснована у 1912 р. кафедра музикознавства під орудою Адольфа Хибінського на тому ж філософському факультеті [2, с. 48], що з'явилась майже сто років опісля початку навчання в Університеті мов Сходу, могла "укомплектувати" сходознавчі студії в Університеті вивченням музичного компонента культур Сходу, тим більше, що звуковий ландшафт Львова був для цього добрим підґрунтям. Однак у зв'язку з тим, що кафедра була одноосібна, а її творець та очільник Адольф Хибінський (1880–1952) спеціалізувався, головню, в медієвістиці та досліджував давню польську музику [2, с. 98–103] – ні у списку прочитаних лекцій та семінарських занять 1912–1939 рр., проведених самим професором Хибінським та згодом його учнями та асистентами, ані в переліку магістерських чи дисертаційних досліджень, які наводить у своїй монографії про львівську музикологічну школу А. Хибінського Уляна Граб, немає жодної теми, присвяченої будь-якій культурі Сходу або ж дотичної до цієї сфери [2, с. 69–71; 143–158]. Втім, широкий обсяг тем музики писемної традиції західної та центральної Європи, зокрема польської музики із незначним вкрапленням української тематики, був лише одноразово збагачений північноєвропейською, а саме скандинавською музичною культурою у викладах професора Хибінського у 1939–1940 навчальних роках [2, с. 158].

Не було й на час заснування та перших етапів функціонування кафедри музикології у стінах Львівського університету спеціальної праці, присвяченої певній культурі Сходу, написаної дослідниками у інших львівських наукових середовищах, що займалися вивченням музичної культури. На це також були свої вагомі причини – під тиском колоніальної дійсності та невелика кількість українських галицьких дослідників, що присвятили свою діяльність вивченню музичних виявів насамперед рідної традиційної культури, робили все можливе та неможливе бодай так зберегти ідентичність свого народу та встигнути зафіксувати музичні пам'ятки правдивої історичної інформації для нащадків. Прикметно, що цими здобутками, зокрема чільного на той час у Галичині вченого у галузі вивчення традиційної музики Філарета Колесси (1871–1947), захоплювався згадуваний очільник кафедри музикології Львівського університету поляк Адольф Хибінський [2, с. 58].

Однак варто зазначити, що, крім вагомих здобутків у галузі вивчення рідної української музики, українські вчені, у тім числі Ф. Колесса, порушували й деякі питання музичних традицій Сходу, особливо у їх безпосередньому зв'язку із певними аспектами української музики. Так, у своїй праці про українські народні думи їх видатний збирач та дослідник неодноразово розважає про східні вияви у цьому жанровому різновиді української співочої традиції та інструментарії, що супроводжує спів кобзарів [9, с. 49, 50]. Окрім зазначених порівняльних аспектів, Ф. Колесса видає й окреме невелике реферативне дослідження про музику Сходу, що ґрунтується на виголошеній 1930 р. у Берліні доповіді Роберта Ляхмана. У ній автор присвячує увагу багатоаспектним дослідженням музики Близького Сходу,

своєму дослідженні наголошує, що відомий індолог того ж періоду Стефан Стасяк проводив семінари з історії східного мистецтва, маючи на увазі, мабуть, його зображальний вид [8, с. 403].

аналізує виконану роботу німецьким дослідником та його досягнення, а також звертає увагу на потреби вивчення музики Сходу у міждисциплінарному аспекті та у контексті українознавчих досліджень, зокрема зазначаючи про те, що: “Вивчення музики Сходу приносить важливі наслідки не тільки для порівняльного музикознавства, але й для інших галузей науки, передусім для історії культури і етнології”, а також те, що “старовинність і тривкість рецитаційного стилю бедуїнів³ заслуговують на особливу увагу при досліді музичної форми українських народних дум” [10, с. 400].

Зацікавлення окремих львівських етномузикологів поодинокими музичними традиціями Сходу не припинялося і в наступні роки розвитку фундаментальної етномузикології на теренах Галичини. Зважаючи на здебільшого об’єктивні фактори (як-от радянські реалії, що обмежували науковців у проведенні дослідження поза своїм краєм, а також економічна скрута, що супроводжувала та й продовжує надалі супроводжувати науковців у пострадянський період, а також “організаційна немічність, нечисленність наукових сил та, головню, брак хоча б якогось зацікавлення цією проблематикою науково-педагогічних установ”, які Богдан Луканюк вирізняє як визначальні загалом щодо вивчення світових музичних культур українськими етномузикологами в період до проголошення державної Незалежності [25, с. 19]), дослідники найчастіше звертались до вивчення паралелей у функціонуванні певних музичних явищ в українській та інших культурах музичного Сходу, не присвячуючи певній східній традиції окремого опусу⁴.

Виняток хіба становлять окремі наукові розвідки про вірменську музику видатного науковця середини ХХ ст. Володимира Гошовського (1922–1996), до яких учений прийшов, маючи на то як наукові, так й особисті причини, позаяк був з народження частково вірменином [30, с. 236–238]⁵.

Вищезгадану проблематику у галузі мистецького, зокрема музичного, сходознавства піднято у працях українських, а особливо львівських учених, їх визначні здобутки, що творилися у різних за типом та однаково складних і несприятливих умовах, потреба розвивати музичне сходознавство, а з іншого боку – прослуханий курс світової музики, а серед них і культур Сходу у

³ Тут – корінних мешканців Північної Африки, а саме Тунісу.

⁴ Ця порівняльна методика значною мірою залишається пріоритетною й донині. Зокрема, у своїй нещодавно опублікованій праці “Музичний часокількісний ритм” [24] Богдан Луканюк, презентуючи концепцію цього типу ритму у вітчизняному традиційному музичному фольклорі, присвячує значну частину паралелям із іноетнічними ритмічними системами, серед них й арабською – *ікаят*. Утім, варто зауважити, що глибина пізнання та обсяг викладу (що перевищує один авт. аркуш) представленої автором цієї чужоземної ритмічної системи у її музично-культурному вимірі зумовлює те, що цей “фрагмент” монографічного дослідження Б. Луканюка може цілком бути потрактований як окрема наукова розвідка у галузі музичного сходознавства. Арабська культура у її різних проявах була також об’єктом окремих порівняльних студій київського музикознавця Ігоря Пясковського (1946–2012) [32; 33], що був першим науковим керівником дисертаційного дослідження авторки цих рядків.

⁵ В. Гошовський робив також записи музики татар, турків та азербайджанців, перебуваючи у Нагірному Карабаху та Краснодарському краї [30, с. 236–238].

викладі професора Богдана Луканюка – керівника етномузикологічних студій у Вищому музичному інституті ім. М. Лисенка (нині – Львівська національна академія ім. М. Лисенка), а згодом, після завершення навчання та пошуку подальшої наукової стезі, і натхненне слово професора Богдана Луканюка стали каталізаторами для дослідницької спеціалізації у сходознавстві авторки цих рядків.

Саме аспект мистецького сходознавства виявився на часі і у розбудові Богданом Козаком (1940–2024) навчальної стратегії студентів театрального напрямку у лоні нової кафедри Львівського університету, що розпочала свою роботу у 1999 р., куди після схвального відгуку на авторську навчальну програму “Східний театр” було запрошено до викладання авторку цієї статті.

З цього часу, а саме з 2000 р., відколи розпочалось систематичне навчання спочатку на кафедрі театрознавства та акторської майстерності, а згодом (з 2004 р.) і на факультеті культури і мистецтв, що зумовило встановлення і розвиток інших мистецьких напрямів та спеціалізацій, серед них, зокрема, “Етномузикологія” (з 2004 до 2009 р.) та “Музикознавство” (з 2011 донині), розвивалось і мистецьке сходознавство у структурі факультету у різних його проявах.

Мистецьке сходознавство на факультеті культури і мистецтв за увесь проміжок його двадцятилітнього функціонування можна поділити на три головні сфери, які, зрозуміло, тісно переплітаються поміж собою, а саме: *навчальна*, де сходознавчі дисципліни або їх тематика є компонентом освітніх програм факультету; *наукова*, як компонент дослідницької діяльності членів факультету; *мистецько-просвітницька*, як елемент культурного збагачення усіх учасників навчального процесу на факультеті та й Університеті загалом.

Навчальна сфера, зокрема сходознавчі предмети, сьогодні охоплюють ділянки театрального та музичного мистецтв та є складовими навчальних програм з театрознавчого, акторського (кваліфікації “Актор театру та кіно”) та музикознавчого напрямів.

Як уже було зазначено, хронологічно першою із нинішніх сходознавчих дисциплін була дисципліна “Східний театр” (розробник та викладач курсу (2001–2015) доцент Ольга Коломиєць, з 2015 донині – доцент кафедри театрознавства та акторської майстерності Софія Роса-Лаврентій), що передбачала вивчення як практиками, так і теоретиками театру (а згодом і студентами режисерської спеціалізації) традиційного театрального-музичного мистецтва Сходу у різних її формах у минулому та сучасності. Основою курсу були три визначні культури різних регіонів Сходу, а саме Індія, Японія та Китай, та їх найбільш репрезентативні сценічні форми, як Індійський класичний театр та драма, пантомімічний театр Катхакалі, японські театри Ноо, Кабукі та Бунраку та китайська форма музично-театрального дійства – Пекінська опера. Варто зазначити, що головним ініціатором створення цієї навчальної програми та, відтак, навчальної дисципліни був очільник акторських та театрознавчих студій в Університеті професор Богдан Козак, який висловив цю пропозицію після кількох бесід на сходознавчу тематику із авторкою цих рядків, у той час випускницею Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка у Львові. Богдан Миколайович мав глибоке розуміння та особисті

сентименти до різних виявів та практик Сходу, а також прагнення виховувати “розумних арлекінів” згідно з настановами Леся Курбаса (1887–1937) [1] (спадщину якого також досліджував) та всебічно розвинутих аналітиків театру, що й зумовило народження ідеї предмета. Підтримку у цій стратегії керівник нової університетської кафедри мав і з боку колег, зокрема видатної театрознавиці Майї Гарбузюк (1965–2023), яка, проаналізувавши авторську розробку нового предмета, дала позитивну оцінку та схвалила його введення у навчальний процес. Не суперечила ця ініціатива й професійній кваліфікації та уподобанням авторки роботи. Широкий спектр питань курсу, їх обсяг та природний для пропонованих у курсі культур тісний взаємозв'язок театру та музики слугував добрим підґрунтям для “зондування” проблематики наукової спеціалізації авторки у майбутньому. Крім того, як виявилось, предмет не лише збагатив розуміння студентів про театральний та й загалом мистецький простір світу, а й був унікальною розробкою в межах навчальних театральних інституцій України.

На етапі становлення музикознавчих студій на факультеті, які відбувались з 2011 р. за ініціативою професора Олександра Козаренка (1963–2023) та під орудою професора Юрія Медведика (1963–2020), обидва рівні кваліфікації (магістр та доктор філософії) музикознавчого напрямку згодом також збагатились вивченням питань сходознавчої тематики. Наукова спеціалізація, а відтак захищене дисертаційне дослідження 2014 р. у ділянці музичної індології авторки цих рядків⁶ зумовили розширити обсяг навчальних питань та наукової проблематики музикознавчих, а вужче – етномузикознавчих та музично-антропологічних студій на факультеті, що своєю чергою стало новизною у межах вищих шкіл України з музикознавчою спеціалізацією.

Першою у цьому напрямі оновились дисципліна для здобувачів магістерської кваліфікації “Антропологія музики” з циклу нормативних, у яку було введено теми про філософію та концепти музикування, системи музичної мови, репертуар та способи учіння у культурах Сходу, що представляють різні його регіони: культури Індійського півострова, арабо-мусульманський світ, культури далекосхідного регіону.

Основною дисципліною, у якій комплексно представлено музичну культуру декількох регіонів Сходу, є курс, розроблений О. Коломисць для здобувачів кваліфікації доктор філософії із спеціалізації “Музикознавство” – “Музика Сходу”, яка входить у навчальні програми аспірантів з 2016 р. й сьогодні пропонується для вивчення. Специфікою дисципліни є те, що, крім фундаментальних понять про музичні регіони Сходу, критичного аналізу явищ орієнталізму та інших концепцій у дихотомії Схід–Захід, у ній, значною мірою на підставі попередніх теренових досліджень авторки роботи, подано різні форми музикування пропонованих культур (зокрема, Північної та Південної Індії, Японії, Арабського Сходу) згідно з системою їхнього внутрішнього

⁶ Дисертація на здобуття ступеня кандидата мистецтвознавства під назвою “Стильова школа гхарана Кірана в професійній музичній культурі усної традиції Північної Індії”, була захищена в Національній музичній академії України ім. П. І. Чайковського 25.12.2024 р. Наукові керівники дисертації – професор Ігор Пясковський та професор Олександр Козаренко.

розвитку, що виявляється у функціонуванні різних типів аматорського, напівпрофесійного та професійного музикування усної, напівписемної та частково писемної традиції. Підсумуванням кількох років апробування дисципліни на факультеті стали методичні рекомендації до курсу під назвою “Філософія музичної орієнталістики” [20], видані у 2019 р., які за своїм наповненням можуть бути придатні для здобувачів культурологічного напрямку, що функціонує на факультеті, рівнозначно ж як і студентам-культурологам філософського факультету, а також як допоміжний матеріал для студентів кафедри сходознавства.

Як відомо, Університет становить “органічну єдність процесу викладання і дослідження”, а також “повинен реалізовуватися у взаємозв’язку навчання і дослідження, у якому останнє повинно бути матеріалом навчання”, що пропагували видатні мислителі та реформатори концепції Університету [2, с. 21]. Так, сходознавчі навчальні студії на факультеті культури і мистецтв розвивались у тісному взаємозв’язку із науковими дослідженнями та проектами учасників навчально-дослідницького процесу.

Виконавцями наукових студій на сходознавчу тематику упродовж досліджуваного у статті періоду, а саме 20-ліття факультету культури і мистецтв, стали здебільшого працівники та аспіранти кафедри музикознавства та хорового мистецтва (із частковим залученням у окремі проекти колег з філологічного факультету), що було результатом суб’єктивних факторів, зокрема індивідуальних наукових зацікавлень, як і об’єктивних – а власне запитів іноземних колег-музикознавців щодо міжнародної співпраці, що входить у пріоритетні засади Львівського університету. Протягом окресленого у статті періоду було проведено різноформатні дослідження (тематика яких пов’язана і висвітлює музичну культуру декількох ареалів Сходу), які є складовими таких сходознавчих наукових гілок, як індологія, вірменознавство, юдаїка та тюркологія. Крім того, варто зазначити, що проведені дослідження представляють різні системи функціонування та традиції музикування Сходу: усну, писемну та проміжну між ними – усно-писемну культуру.

Подібно як і на зорі сходознавчих студій у Львівському університеті, а саме впровадження східних мов у межах світського філософського факультету (див. вище), одними з перших пропонувалось до вивчення санскрит та старовірменська мова грабар, силою збігів та низки суб’єктивних та об’єктивних обставин хронологічно першими дослідженнями на факультеті у виконанні авторки цих рядків було опубліковано праці, пов’язані із музичною культурою Індії та Вірменії.

Вірменознавче дослідження збіглося із зацікавленнями авторки цієї статті проблематикою функціонування етнічних меншин, зокрема в ареалі Західної України [39], а також питанням, що було наріжним ще у працях класиків етномузикознавства в часі його фундаментального історичного періоду [6] та залишається недостатньо вивченим донині. Відтак ця рання спроба пізнання вірменської музики [37] ґрунтувалась на тереновій роботі з представниками вірменських громад трьох населених пунктів Західної України (Львів, Ужгород, Луцьк) (фото 1), наукових розвідках істориків-сходознавців, зокрема Ярослава Дашкевича, що займався вивченням вірменських колоній в

Україні [35], а також невеликій, проте вельми цінній розвідці про вірменську музику Климента Квітки [3]. Крім Львівського університету, роботу “Мала Вірменія у Західній Україні” було представлено у Львівській вірменській громаді, а також на Міжнародній науковій конференції робочої групи “Музика та меншини” Міжнародної ради з питань традиційної музики (нині – Міжнародна рада з питань традицій музики і танцю), що відбувалась у Карловому університеті у 2008 р.

Якщо вивчення вірменської музичної культури та її трансформаційних аспектів в діаспорі мало радше короточасний характер і не розвинулося наразі до систематичних вірменологічних студій, то музично-індологічне дослідження, навпаки, розвивалось з роками, що втілювалось у публікації різних форматів та жанрів як на сторінках Вісника Львівського університету, так і в інших українських та зарубіжних виданнях [12–20].

Об’єктом вивчення, що ґрунтувалось передусім на експедиційному дослідженні авторки цих рядків у Делі, Колкаті та інших населених пунктах Північної Індії у 2009 р. (фото 2–4), став репертуар професійних співців усної традиції, що походили з одного роду, який локалізувався неподалік Делі у містечку Кайрана. У минулому (початок роду датується XIV ст.) співці цього роду та їхні учні музикували при дворах індійських та арабських правителів, які в часи Середньовіччя завоювали значну територію Індійського півострова. Нині та й загалом від початку проведення реформ музичної освіти та культури в Індії у XX ст. співці функціонують у рамках концертного та елітарного храмово-клубного середовища та продовжують навчати своїх спадкоємців та учнів⁷ і, відтак, постають оберегами традиційного музикування та високої класики усної традиції, що є основою репертуару досліджуваних співців. Проблематика, у межах якої розглянуто репертуарну політику співців Північної Індії, зокрема зазначеного вище роду, пов’язана із об’ємним та багатограним поняттям стилевих шкіл – *іхаран*, яке стало предметом низки проведених інтерв’ю в терені з носіями традиції та стало визначальним предметом дисертаційного дослідження [16].

Результатом міжнародних наукових контактів та співробітництва стало перше в історії факультету дослідження в галузі юдаїки. У 2019 р. було розпочато Міжнародний науковий проєкт Міністерства освіти і науки України та Міністерства науки і технологій Держави Ізраїль у контексті українсько-ізраїльських науково-дослідних проєктів “Нігун хасидів на Правобережній Україні та Східній Галичині: між питомими та нащиповими звуковими ландшафтами”, що був покликаний, з одного боку, представити українському читачеві чільний музичний жанр у практиці хасидизму – *нігун*, а з іншого – пролити світло на взаємозв’язок української та єврейсько-хасидської традицій, оскільки, як відомо, саме на українській землі ця практика, а відтак музична традиція, що її супроводжувала, виникла у XVIII ст. та розвивалась.

⁷ Система має назву “гуру-шиш’я парампара” [13].

Проект, що тривав декілька років (оскільки за результатами першого року учасники здобули грант на його продовження), об'єднав науковців як факультету культури і мистецтв, а саме Ольгу Коломиєць (керівник), Надію Лисевич (аспірант II курсу напрямку “Музикознавство”), так і філологічного факультету (Ірина Федун) Львівського університету. З боку ізраїльських колег у проєкті брали участь провідні дослідники єврейської та, зокрема, хасидської музичної практик – професор Едвін Серуссі та доцент Міхаель Лукін.

Хоч систематична робота над проєктом була ускладнена пандемією COVID-19, а згодом перервана повномасштабною російсько-українською війною, проєкт дав змогу віднайти в Національному архіві України ім. Вернадського та частково опрацювати невідомі досі *нігуни*, що стали основними об'єктами цих студій та обговорювались не лише на сторінках публікацій [21–23] та проєктних звітів, а й у форматі двох Міжнародних онлайн-симпозіумів, що зібрали дослідників не лише з України та Ізраїлю, а й США та інших країн світу (фото 5).

Розвиток ще однієї гілки сходознавства на факультеті, а саме тюркології, у її мистецькому вияві був пов'язаний не лише із потребою “укомплектувати” існуючі від початків розвитку сходознавства у Львівському університеті лінгвістичні студії їх музичним еквівалентом, а й наслідками історично-політичних обставин в Україні на третьому десятиріччі її державної незалежності. У зв'язку із анексією Криму Російською федерацією у 2014 р. Львівщина, зокрема Львів та його академічна спільнота, прийняла кримців, які у зв'язку із черговими незаконними діями російської експансії вкотре за час історії Кримського півострова були змушені залишити свої рідні землі. Серед новоприбулих у Львів кримських татар була й Тетяна Младенова – музикознавець із Сімферополя, яка невдовзі стала аспіранткою факультету за напрямом “музикознавство” (керівник – професор О. Козаренко), а відтак у 2017–2018 рр. однією із слухачів вищезгаданих навчальних курсів про музику Сходу та Антропологію музики, що, як мовилось, теж містила сходознавчу тематику.

Аналіз засад музично-тюркологічних досліджень у різні періоди української та світової історій, а також розвиток музики кримських татар від її ранніх формацій до синтезу із двірською музичною культурою Османів у період Середньовіччя та трансформаційних процесів сьогодення відображені у дисертації Т. Младенової, а згодом й монографічному дослідженні “Крим у діалозі культур Заходу та Сходу на прикладі музичної творчості” [26, 27]. Науковиця надалі розвиває музично-тюркологічні дослідження та у своїх працях, природно, присвячує головну увагу музичній культурі кримських татар, однак вкладає їх у широкий контекст сходознавчої проблематики та концептів, що, треба думати, стало результатом цих аспірантських студій на факультеті.

Музично-тюркологічні студії, як й інші ділянки сходознавства на факультеті від його ранніх років, втілені у ще одному вияві діяльності факультету культури і мистецтв, а саме його мистецько-просвітницькій сфері, що від початку його творення була і надалі залишається його відмітною характеристикою з-поміж усіх структурних одиниць Університету.

На завершення п'ятиліття факультету у 2009 р. відбулася подія, що вперше на факультеті та й Університеті загалом комплексно представила виконавське класичне мистецтво Індії і певним чином була практичним продовженням навчального курсу “Театр Сходу”. За участю доцента кафедри Близького Сходу Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кореспондента головного інформаційного видання Індії “The Times of India” Санджайя Кумар Раджханса, а також засновниці, головної виконавиці та арт-директора театру індійського класичного танцю “Накшатра” при Молодіжному центрі естетичного виховання КНУ ім. Тараса Шевченка Ганни Смирнової було представлено музично-театральну програму “Пізнання Натараджі”. Подібно як низка форм класичного мистецтва Індії поєднує різні види мистецтва для втілення відповідного настрою та концепції твору (*rasa*), так зустріч із носіями представленої на заході танцювальної та музичної форм об'єднала різні напрями та спеціалізації факультету: акторів, хореографів, музикантів, культурологів, збрала гостей з інших факультетів, а також дала почин іншим культурно-мистецьким подіям сходознавчого спрямування, зокрема індологічної спеціалізації на факультеті.

Наступна подія, що відбулася через два роки, була зумовлена не лише наміченим попередньо розвитком сходознавчої проблематики на факультеті, а й відзначенням знакової постаті як для культури Сходу, так і Заходу. Власне, у 2011 р. світові спільноти відзначали 150-ту річницю від дня народження відомого поета, філософа і митця, першого неєвропейського Нобелівського лауреата Рабіндраната Тагора, який, як і Тарас Шевченко для України, був світочем та просвітителем для поліетнічної індійської нації [18]. Львівський університет з ініціативи факультету культури і мистецтв долучився до світових подій, присвячених постаті Тагора та його звершенням у різних виявах мистецтва та культури Індії, а також загалом суспільного життя першої половини ХХ ст. Відтак захід “Де душа живе без страху” (координатор проєкту О. Коломиєць), знову ж таки, об'єднав у Дзеркальній залі Університету не лише спільноту факультету, а й представників широкого спектра наук та дисциплін Університету. Концепт багатовимірності Р. Тагора⁸, що в одній особі ніби відображає сутність філософії, релігії та мистецтва Індії та постає однією з наріжних проблематик різних відгалужень індологічних студій, був розглянутий у головному виступі заходу – “Тагор – через 150 років”, який був запропонований доктором Мрідулою Гош – головою правління Східноєвропейського інституту розвитку.

⁸ Як відомо, Р. Тагор залишив слід, а також постав новатором у різних ділянках суспільно-культурного життя та мистецтва в період Бенгальського Ренесансу [18, 36]. В музично-індологічних студіях постать Р. Тагора пов'язана з проблематикою функціонування високої класики усної традиції в період історичних та культурних змін в Індії першої половини ХХ ст. та його новаторством у галузі піснетворчості, оскільки Митець постає автором такого жанрового різновиду, як *рабіндра-сангіт*, в основі якого закладено синтез різних пісенних жанрів фольклорної та класичної традицій Індії, а також авторська творчість Майстра.

Однією з кульмінацій розвитку сходознавчої проблематики на факультеті, що з'єднала навчальну, наукову та суспільно-просвітницьку ділянки, була зустріч у Львівському університеті із Надзвичайним і Повноважним Послом Республіки Індія в Україні Й. В. Джоті Сварупом Панде у тому ж 2011 р. під назвою “Голоси Індії” (організатор та координатор зустрічі О. Коломиєць та О. Козаренко) (фото 6, 7). Символіка назви та концепт заходу полягали, з одного боку, у неординарності гостя, у постаті якого поєдналися вмілий професійний музикант-співець, вихований у традиційній системі класичного музикування Індії, який під час заходу виконував традиційні індійські *ragi* у жанрі *кхаял*, та дипломат, який на той час в Україні був головним голосом своєї країни. Це також дало змогу розгорнути багатоаспектну дискусію серед присутніх учасників, що виходила за межі лише музичного чи мистецького загалом.

Постать ще одного вмілого музиканта, носія та оберігає своєї рідної кримськотатарської культури вітав факультет у свій ювілейний рік – 3 жовтня 2024 р., а власне видатного інструменталіста сучасності, а також автора та аранжувальника музичних творів Джеміль Карікова (фото 8). Концепція заходу, який модерувала доцент кафедри музикознавства Тетяна Младенова, – показати багатогранність музичної культури кримців, пролила світло на складний і тривалий історичний перебіг розвитку цієї культури, синтез різних етнічних елементів та стилів у цій культурі (як, наприклад, двірської культури Османських правителів), що відображено, головню, у характерних для кримських татар музичних інструментах, на яких вміло виконував традиційні твори Дж. Каріков, таких як *саз*, *баглама*, *сантур*. У своїх коментарях під час та опісля заходу Дж. Каріков також зазначив унікальність кримських татар серед інших тюркських традицій, яка втілена радше у її фольклорних різновидах. Зустріч з цим видатним музикантом увиразнила ще одну вагому проблему, яка супроводжує не лише кримськотатарську культуру, а й стосується низки давніх традицій, зокрема української, про що писали й класики української етномузикології сторіччя тому [5], а саме відсутність або недостатність спеціальних шкіл та інституцій, націлених на збереження традиційних форм музичної практики та придатних для передання професійного музикування наступним поколінням за системою усної традиції, несинтезованою із виявами писемної композиторської творчості⁹. Історія кримських татар, передана через музичні композиції у виконанні Дж. Карікова та звернення до громади носія цієї традиції, втілила потребу розвивати музично-тюркологічні студії, зокрема проблематики музичної культури кримських татар як самодостатнього багатогранного явища, що сформувалась у синтезі культур, а також як елементу взаємодії із українською традиційною музикою упродовж століть [4].

⁹ Такі інституції традиційної музики, що співіснують із закладами “західного типу”, є типовими для низки країн Сходу, зокрема в одній із таких шкіл Індії – ITC Sangeet Research Academy, де перебувала під час свого експедиційного дослідження у 2009 р. авторка цих рядків.

Про сходознавчу діяльність факультету, зокрема його індологічну гілку, було почуто і за межами України на численних конференціях, симпозіумах чи культурних подіях протягом розглянутого у статті 20-ліття. Серед них, якщо окреслювати ранні роки діяльності факультету та завершення його першого 20-ліття, можна назвати, зокрема, презентацію про українську культуру, науку та роль Львівського університету у її розвитку, що відбулася в серпні 2009 р. в Мистецькому центрі м. Колката “Weavers Studio Centre for the Arts” [40] під час експедиційного дослідження авторки цих рядків (фото 9), а також виступ у перший рік російсько-української війни у тому ж місті у контексті Міжнародного проєкту “Interwoven”, який об’єднав науковців та митців Індії, Німеччини, США та України (фото 10–12), та, будучи одним із заходів культурної дипломатії у скрутний для України час, піднімав питання досягнень у мистецтві і науці та внесок України для світу в часи її державної незалежності першого 20-ліття XX ст., зокрема досягнення української орієнталістики 20–30-х років минулого століття [7] з проєкцією на сьогодення.

Нині, у період державної незалежності, місто Львів, разом з усією країною, відстоює суверенітет держави у російсько-українській війні, однак продовжує жити та пульсувати своїм багатоманіттям у полікультурному та поліетнічному середовищі міста. Як і на початках свого формування, про що зазначав Я. Полотнюк, у сучасному Львові впродовж років державної незалежності надалі можна було зустріти та почути представників різних культур Сходу: місцеві громади вірмен, студентство з Індії, Китаю та Арабського Сходу, підприємці з Туреччини. Щоправда, чергова російська агресія та мовномасштабна російсько-українська війна дещо змінила цей демографічний склад та змусила багатьох представників іноетнічних культур залишити Україну. Однак, при цьому, полікультурне середовище Львова збагатилося численною громадою кримців.

Інтелектуальне осердя львівської громади – Львівський університет та кожна його складова – також зазнає різних змін, реагуючи на потреби суспільства та відновлюючи історичні традиції Львівського університету та його наукових шкіл у новому прочитанні згідно з вимогами часу. Причому незмінною залишається єдність тих компонентів, що становили основу університетських студій та які впроваджували та відстоювали визначні реформатори концепту Університету: наука, навчання та етико-національні виміри суспільства [2, с. 20]. Саме ці аспекти також осмислював визначний мислитель, митець та педагог Рабіндранат Тагор, вкладаючи їх у поняття універсальної та цілісної освіти під час заснування вишу Вішва-Бхараті в Шантиникетані [36]. Власне ці виміри, закладені його ініціаторами та творцями в особі ректора, професора Івана Вакарчука та першого декана факультету професора Богдана Козака, протягом свого першого 20-ліття втілює факультет культури і мистецтв у різних напрямках та студіях, у тім числі сходознавчому, що зумовлений видатними досягненнями українських сходознавців на зорі творення галузі та формування Львівського університету, а також підживлений суспільними детермінантами, відображає їх у трьох універсальних факультету: науковому, навчальному та етико-мистецькому.

Список використаної літератури

1. Веселовська Г. “Розумний арлекін” в авангардному і сучасному українському театрі. *Художня культура: актуальні проблеми*. 2020. № 16 (1). С. 153–158.
2. Граб У. Музикологія як університетська дисципліна: Львівська музикологічна школа Адольфа Хибінського (1912–1941). Львів, 2009. 178 с.
3. Квітка К. Дещо про вірменську музику. *Літературно-науковий вісник*. Львів, 1903. Т. XXII. С. 32–37.
4. Квітка К. До питання про тюркський вплив на українську народню мелодику : зб. *Історико-філологічного відділу УАН*. Київ, 1928. С. 374–384.
5. Квітка К. Потреби в справі дослідження народної музики на Україні. *Музика*. № 2, 3. Київ, 1925. С. 67–73; 115–121.
6. Квітка К. В справі досліду народної музики неукраїнських елементів людності УРСР. *Бюлетень Етнографічної комісії Української Академії Наук*. Київ, 1929. № 11. С. 1–5.
7. Кіржаєв С., Ульяновський В. Причинок до студій української орієнталістики 1920–1930-х років. Незнаний збірник “Україна і Схід”. *Україна в минулому*. Вип. 4. Київ–Львів, 1993. С. 77–89.
8. Козицький А. Львівські сходознавці першої третини ХХ ст. *Вісник Львівського національного університету. Серія історична*. Львів, 2010. Вип. 45. С. 389–410.
9. Колесса Ф. Українські народні думи. Львів, 1920. 176 с.
10. Колесса Ф. Дещо про музику Сходу. *Музикознавчі праці*. Київ, 1970. С. 398–400.
11. Коломиєць О. Проект програми-конспекту спецкурсу “Світова етномузика: арабська та японська культури” (для студентів факультету культури і мистецтв спеціальності “Фольклористика” спеціалізації “Етномузикознавство” Львівського національного університету імені Івана Франка). *Етномузика*. Львів, 2007. Ч. 3. С. 150–169.
12. Коломиєць О. До питання про поняття “гхарана” у традиційній професійній музичній культурі Гіндустані (на прикладі школи Кірана). *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія: Мистецтвознавство*. Львів, 2009. Вип. 9. С. 151–166.
13. Коломиєць О. Система “гуру-шиш’я парампара” в традиційній професійній музичній культурі Гіндустані: до питання трансмісії музики усної традиції (на прикладі школи Кірана). *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія: Мистецтвознавство*. Львів, 2010. Вип. 10. С. 50–68.
14. Коломиєць О. До питання про гхарани в традиційній професійній музичній культурі Північної Індії: зародження, розвиток, трансформація явища (на прикладі школи Кірана). *Сходознавство*. № 51. Київ, 2010. С. 65–80.
15. Коломиєць О. Світова етномузика: індійська традиційна культура (проект програми-конспекту для студентів факультету культури і мистецтв спеціальності „Фольклористика” спеціалізації „Етномузикологія” Львівського

національного університету імені Івана Франка). *Етномузика*. Львів, 2011. С. 30–48.

16. Коломиєць О. Стильова школа гхарана Кірана в професійній музичній культурі усної традиції Північної Індії : дис... на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : 25.12.2014. Львів, 2014. 293 с.

17. Коломиєць О. Засновники стильової школи гхарани Кірана у контексті системи носіїв професійної музичної культури усної традиції гіндустані. *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія: мистецтвознавство*. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. Вип. 14. С. 223–238.

18. Коломиєць О. Тарас Шевченко та Рабіндранат Тагор: музичний код геніїв як фактор національного визнання. *Вісник Львівського університету. Серія: Мистецтвознавство*. Львів, 2014. Вип. 15. С. 126–136.

19. Коломиєць О. Звукова колористика у стилістиці музичної мови професійних співців школи (гхарани) Кірана у Північній Індії: Рага Яман – спроба аналізу (до питання про музичну семіотику). *Етномузика*. Львів, 2017. Вип. 13. С. 9–30.

20. Коломиєць О. Філософія музичної орієнталістики. Львів, 2019. 72 с.

21. Коломиєць Ольга, Лукін Міхаель, Мазор Яков, Серуссі Едвін. „Тіш-нігун № 3” із збірки „Єврейські народні мелодії без слів” Мойсея Береговського: вступ до вивчення хасидської музики в українському контексті. *Етномузика : зб. статей та матеріалів із нагоди ювілею професора Ірини Довгалюк*. Львів, 2020. Ч. 16. С. 137–153.

22. Коломиєць О. Хасидські нігуни з Правобережної України та Східної Галичини в дослідженнях та виданнях: український та світовий контексти (за результатами Міжнародного українсько-ізраїльського проєкту “Нігун хасидів на Правобережній Україні та Східній Галичині: між питомими та напливовими звуковими ландшафтами”). *Видавничий рух в Україні: середовища, артефакти : доп. та повідомлення II Міжнар. наук. конф.* Львів, 2021. С. 166–170.

23. Коломиєць О. Єврейсько-хасидська музика та українські традиційні співці: до питання про дискурс Авраама Цві Ідельсона щодо досліджень Філарета Колесси : тези Міжнар. наук. конф. “Восьмі Колесівські читання (до 150-річчя з дня народження Філарета Колесси)”. Львів, 2021.

24. Луканюк Б. Музичний часокількісний ритм. Львів, 2017. 304 с.

25. Луканюк Б. Курс музичного фольклору : у 3-х кн. Кн. 1 : Лекції. Львів, 2022. 512 с.

26. Младенова Т. Український контекст розвитку музичної культури Криму. *Вісник Львівського університету. Серія: Мистецтвознавство*. Львів, 2018. Вип. 19. С. 20–30.

27. Младенова Т. Крим у діалозі культур Заходу та Сходу на прикладі музичної творчості. Львів : Растр-7, 2023. 232 с.; іл.

28. Огнєва О. Східні стежини Лесі Українки. 2-ге вид. Луцьк : Волин. обл. друк, 2008. 239 с.

29. Папуша І. *Modus orientalis*. Індійська література в рецепції Івана Франка. Тернопіль : Збруч, 2000. 187 с.

30. Пасічник В. Науковий шлях Володимира Гошовського: від етнографії до фольклористики. *Записки НТШ*. Львів, 2014. Т. CCLXVII. С. 211–238.
31. Полотнюк Я. Сходознавство у Львівському університеті. *Східний світ*. Київ, 1993. № 2. С. 124–132.
32. Пясковський І. Арабо-перська музика як історично глобалізована народнотрадиційна культура. *Проблеми етномузикології*. Київ, 2009. Вип. 4. С. 23–39.
33. Пясковський І., Мотасем А. Порівняльна типологія пісенних жанрів весільного обряду в арабо-палестинській та східнослов'янській традиціях. *Проблеми етномузикології*. Київ, 1998. Вип. 1. С. 49–78.
34. Хасиди та їхній музичний світ у контексті юдаїки в Україні : *тези доп. Міжнар. онлайн-симпозіуму* (27 листопада 2020 року) / ред.-упоряд. О. Коломиєць. Львів, 2020. 40 с.
35. Dashkevych Y. L' Établissement des Arméniens en Ukraine Pendant les XIe–XVIIIe Siecles [Armenian Settlements in Ukraine in the 11th–18th century]. *Dashkevych Y. Armenia and Ukraine*. Lviv–New-York, 2001. P. 103–141.
36. India: Perspectives. Rabindranath Tagore / ed. Navdeep Suri. New Delhi, 2010. Vol. 24. No. 2. 133 p.
37. Kolomyets O. Little Armenia in Western Ukraine. *Voices of the Weak: Music and Minorities*. Praha, 2009. 122–131.
38. Kolomyets O. Ukrainian-Indian Ethnomusicological Dialog: Beginnings (The Author's Experience in Kirana Gharana). *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія: Мистецтвознавство*. Львів, 2017. Вип. 17. С. 199–209.
39. Kolomyets O. The History and Modernity of Ethnic Minorities in Western Ukraine: Ethnomusicological Approach. *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія: Мистецтвознавство*. Львів, 2023. Вип. 22. С. 50–57.
- Ukrainian Experience. The Telegraph Online. 13.08.2009. URL : <https://www.telegraphindia.com/west-bengal/timeout-13-08-2009/cid/1266845>.

References

1. Veselovs'ka, H. (2020). "Rozumnyi arlekin" v avanhardnomu i suchasnomu ukrayins'komu teatri. ["The Intelegant Harlequin" in the Avant-garde and Modern Ukrainian Theatre]. *Khudozhnia kultura: aktual'ni problemy*, 16 (1), 153–158.
2. Hrab, U. (2009). Muzykolohiya yak universytets'ka dystsyplina: Lvivs'ka muzykolohichna shkola Adolfa Khybins'koho (1912–1941). [Musicology as the University Discipline: Adolf Khybinski's Lviv Musicology School (1912–1941)]. Lviv.
3. Kvitka, K. (1903). Deshcho pro vormens'ku muzyku. [Something on the Armenian Music]. *Literaturno-naukovy visnyk*. Lviv, XXII, 32–37.
4. Kvitka, K. (1928). Do pytannia pro tiurks'kyi vplyv na ukrayins'ku narodniu melodyku. [On the Question of the Turks Influence on the Ukrainian Folk Melos]. *Zbirnyk Istoryko-philolohichnoho viddilu UAN*. Kyiv, 374–384.

5. Kvitka, K. (1925). Potreby v spravi doslidzhennia narodnoyi muzyky na Ukraini. [The Need In the Field of Research of Folk Music in Ukraine]. *Music*. Kyiv, 2, 3. 67–73; 115–121.

6. Kvitka, K. (1929). V spravi doslidu narodnoyi muzyky neukrayins'kykh elementiv liudnosti URSR. [On the Research Issue of the Folk Music of Non-Ukrainian Peoples of the USSR]. *Buleten' Etnohraphichnoyi komisiyi Ukrayins'koyi Akademiyi Nauk*. Kyiv, 11, 1–5.

7. Kirzhayev, S., Ul'yanovskiy, V. (1993). Prychynok do studiy ukrayins'koyi oriyentalistyky 1920–1930 rokiv. Neznanyi zbirnyk “Ukrayina I Shid”. *Ukrayina v mynulomu*. Kyiv–Lviv, 4, 77–89.

8. Kozyts'kyi, A. (2010). Lvivs'ki shodoznavtsi pershoyi tretyny XX stolittia. [Lviv Orientalists in the First Thirty Years of the 20th Century]. *Visnyk Lvivs'koho uniwersytetu. Seriya istorychna*. Lviv, 45, 389–410.

9. Kolessa, F. (1920). Ukrayins'ki narodni dumy. [Ukrainian Folk Dumas]. Lviv.

10. Kolessa, F. (1970). Deshcho pro muzyku Shodu. [Something on Music of the East]. *Muzykoznavchi pratsi*. Kyiv, 398–400.

11. Kolomyets, O. (2007). Proekt prohramy-konspektu spets-kursu “Svitova etnomuzyka: arabs'ka ta yapons'ka kultura” (dlia studentiv fakultetu kultury i mystetstv spetsial'nosti „Folklorystyka”, spetsializatsiyyi “Etnomuzykoznavstvo” Lvivs'koho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka) [World Music: Arabic and Japanese Culture. The Project of the Academic Program of the Special Course for Students of the Faculty of Culture and Arts, Majoring in Folkloristics, With Specialization in Ethnomusicology of the Ivan Franko National University of Lviv] *Etnomuzyka*. Lviv, 3. 150–169.

12. Kolomyets, O. (2009). Do pytannia pro poniattia “gharana” u tradytsiyniy profesiyiny muzychniy kultury Hindustani (na prykladi shkoly Kirana). [On the Question of the Concept of “Gharana” in the Traditional Professional Musical Culture of Hindustani (On the basis of Kirana Gharana case study)]. *Visnyk Lvivs'koho natsionalnoho uniwersytetu imeni Ivana Franka. Seriya: Mystetstvoznavstvo*. Lviv, 9, 151–166.

13. Kolomyets, O. (2010). Systema “guru-shyshya parampara” v tradytsiyniy profesiyiny muzychniy kulturi Hindustani: do pytania transmissiyyi muzyky usnoyi tradytsiyyi (na prykladi shkoly Kirana). [The “Guru-Shyshya Parampara” System in Hindustani Traditional Professional Musical Culture: To The Question of Transmission of Oral Tradition's Music (The Case Study of Kirana School)]. *Visnyk Lvivs'koho natsionalnoho uniwersytetu imeni Ivana Franka. Seriya: Mystetstvoznavstvo*. Lviv, 10, 50–68.

14. Kolomyets, O. (2010). Do Pytannia pro gharany v tradytsiyniy profesiyiny muzychniy kultury Pivnichnoyi Indiyi: zarodzhennia, rozvytok, transformatsiya yavyshecha (na prykladi shkoly Kirana). [To the Question of Gharanas in Traditional Professional Musical Culture of North India: Formation, Development, Transformation of the Phenomenon (The Case Study of Kirana School)]. *Shodoznavstvo*. Kyiv, 51, 65–80.

15. Kolomyets, O. (2011). Svitova muzyka: indiy'ska tradytsiyna kultura (dlia studentiv fakultetu kultury i mystetstv spetsial'nosti „Folklorystyka”,

spetsializatsiyi “Etnomuzykoznavstvo” Lvivs’koho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka). [World Music: Indian Traditional Culture. The Project of the Academic Program of the Special Course for Students of the Faculty of Culture and Arts, Majoring in Folkloristics, With Specialization in Ethnomusicology of the Ivan Franko National University of Lviv]. *Visnyk Lvivs’koho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya: Mystetstvoznavstvo*. Lviv, 7, 30–48.

16. Kolomyets, O. (2014). Styliova shkola gharana Kirana v profesiyniy muzychniy kulturi usnoyi tradytsiyi Pivnichnoyi Indiyi. [The Stylistic School Kirana Gharana in Professional Musical Culture of Oral Tradition of Northern India] : dys.... na zdobuttia nauk. stupenia kand. Mystetstvoznavstva : 25.12.2014. Lviv.

17. Kolomyets, O. (2014). Zasnovnyky styliovoyi shkoly gharany Kirana u konteksti systemy nosiyiv profesiynoyi muzychnoyi kultury usnoyi tradytsiyi Hindustani. [The Founders of Gharana Kirana in the Context of Bearers of Hindustani Traditional Professional Musical Culture]. *Visnyk Lvivs’koho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya: Mystetstvoznavstvo*. Lviv, 14, P. 223–238.

18. Kolomyets, O. (2014). Taras Shevchenko ta Rabindranath Tagore: muzychnyi kod heniyiv yak faktor natsionalnoho vyznannia. [Taras Shevchenko and Rabindranath Tagore: Geniuses’ Musical Code As A Factor Of National Recognition]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: Mystetstvoznavstvo*. Lviv, 15, 126–136.

19. Kolomyets, O. (2017). Zvukova kolorystyka u stylistytsi muzychnoyi movy profesiynykh spivtsiv shkoly (gharany) Kirana u Pivnichniy Indiyi: Raga Yaman – sprobа analizu (do pytannia pro muzychnu semiotyku). [Sound Coloring In The Stylistics Of Professional Singers Of Kirana Gharana In North India: Raga Yaman – An Attempt Of Analysis (Regarding The Question Of Musical Semiotics)]. *Etnomuzyka*. Lviv, 13, 9–30.

20. Kolomyets, O. (2019). *Philosophia muzychnoyi orientalistyky*. [The Philosophy of Oriental Music Studies]. Lviv.

21. Kolomyets, O., Lukin, M., Mazor, Ya., Seroussi, E. (2020). “Tish-nigun No. 3” iz zbirky “Yevreys’ki narodni melodiyyi bez sliv” Moyseya Berehovs’koho: vstup do vyvchennia hasyds’koyi muzyky v ukrayinskomu konteksti. [“Nigun 3” from Beregovskii’s Jewish Folk Tunes Without Words: An Introduction to the Study of Hassidic Music in its Ukrainian Context]. *Etnomuzyka: zb. statey ta materialiv iz nahody yuvileyu profesora Iryny Dovhaliuk*. Lviv, 16, 37–153.

22. Kolomyets O. (2021). Khasyds’ki niguny z Pravoberezhnoyi Ukrayiny ta Shidnoyi Halychyny v doslidzhenniah ta vydanniah: ukrayins’kyi ta svitovyi konteksty (za rezultatsamy Mizhnarodnoho ukrayins’ko-izrayils’koho proyecktu “Nigun khasydiv na Pravoberezhniy Ukratini ta Shidniy Halychyni: mizh pytomymy ta naplyvovymy zvukovymy landshaftamy”). [Hassidic Nigunim From Right Bank Ukraine and East Galicia in Researchers and Editions: Ukrainian and World Contexts (due the results of International Ukrainian-Israeli project “Hassidic Nigun in Right Bank Ukraine and East Galicia: Between Autochthonous and External Soundscapes)]. *Vydavnychiy rukh v Ukrayini: seredovyscha, artefakty: dop. ta povidomlennia II Mizhnar. nauk. konf.* Lviv, 166–170.

23. Kolomyets, O. (2021). Yevreys'ko-khasyds'ka muzyka ta ukrayins'ki tradytsiyni spivtsi: do pytannia pro dyskurs Avraama Tsvi Idelsona shchodo doslidzhen' Filareta Kolessy. [Jewish-Hassidic Music and Ukrainian Traditional Bards: On the Question of Discourse of Abraham Zvi Idelsohn Concerning the Researches of Filaret Kolessa]: *tezy Mizhnar. nauk. konf. "Vos'mi Kolessivs'ki chytannia (do 150-richchia z dnia narodzhennia Filareta Kolessy)"*. Lviv.

24. Lukaniuk, B. (2017). Muzychnyi chasokil'kisnyi rytm. [Musical Quantitative Rhythm]. Lviv.

25. Lukaniuk, B. (2022). Kurs muzychnoho folkloru. [Course on Musical Folklore: in 3 Vol. Vol 1: Lectures]. Lviv.

26. Mladenova, T. (2018). Ukrayinskyi kontekst rozvytku muzychnoyi kultury Krymu. [The Ukrainian Context of the Development of Musical Culture of Crimea]. *Visnyk Lvivs'koho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya: Mystetstvoznavstvo*. Lviv, 19, 20–30.

27. Mladenova, T. (2023). Krym u dialozi kultur Zahodu ta Shodu na prykladi muzychnoyi tvorchosti. [Crimea in the Dialogue of the West and the East Cultures on the basis of the Musical Art]. Lviv: Rastr-7.

28. Ohnieva, O. (2008). Shidni stezhky Lesi Ukrayinky. [The Oriental Paths of Lesia Ukrayinka]. Luts'k: Volyn. obl. druk.

29. Papusha, I. (2000). Modus orientalis. Indiy's'ka literature v retseptsii Ivana Franka. [Modus orientalis. Indian Literature in the Perception of Ivan Franko]. Ternopil: Zbruch.

30. Pasichnyk, V. (2014). Naukovyi shliakh Volodymyra Hoshovskoho: vid etnografiyi do folklorystyky. [The Scholarly Passage of Volodymyr Hoshovsky: from Ethnography to Folkloristics]. *Zapysky NTSH*. Lviv, CCLXVII, 211–238.

31. Polotniuk, Ya. (1993). Shodoznavstvo u Lvivskomu universyteti. [Oriental Studies at the Lviv University]. *Shidnyi Svit*. Kyiv, 2, 124–132.

32. Piaskovskyi, I. (2009). Arabo-pers'ka muzyka yak istorychno hlobalizovana narodnotradytsiyna kultura. [Arabic and Persian Music as a Historically Globalized Folk-Traditional Culture]. *Problemy etnomuzykolohiyi*. Kyiv, 23–39.

33. Piaskovskyi, I., Motasem, A. (1998). Porivnialna typolohiya pisennykh zhanriv vesilnoho obriadu v arabo-palestyns'kiy ta shidnoslovyans'kiy tradytsiyakh. [The Comparative Typology of the Song Genres in the Wedding Ritual of Arab-Palestinian and East Slavic Traditions]. *Problemy etnomuzykolohiyi*. Kyiv, 1, 49–78.

34. Khasydy ta yikhniy muzychnyi svit u konteksti yudayiky v Ukrayini. (2020). [Hasidim and Their Musical World in the Context of Jewish Studies in Ukraine]: *tezy dop. Mizhnar. onlayn sympoziumu (27 lystopada 2020 roku)* / red.-upor. O. Kolomyets. Lviv.

35. Dashkevych, Y. (2001). L' Établissement des Arméniens en Ukraine Pendant les XIe–XVIIIe Siecles. [Armenian Settlements in Ukraine in the 11th–18th century]. *Dashkevych Y. Armenia and Ukraine*. Lviv–New-York, 103–141.

36. India: Perspectives. Rabindranath Tagore. (2010) / ed. Navdeep Suri. New Delhi, 24, 2.

37. Kolomyets, O. (2009). Little Armenia in Western Ukraine. *Voices of the Weak: Music and Minorities*. Praha, 122–131.

38. Kolomyets, O. (2017). Ukrainian-Indian Ethnomusicological Dialog: Beginnings (The Author's Experience in Kirana Gharana). *Visnyk Lvivs'koho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya: Mystetstvoznavstvo*. Lviv, 17, 199–209.

39. Kolomyets, O. (2023). The History and Modernity of Ethnic Minorities in Western Ukraine: Ethnomusicological Approach. *Visnyk Lvivs'koho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya: Mystetstvoznavstvo*. Lviv, 22, 50–57.

40. Ukrainian Experience. The Telegraph Online. 13.08.2009. Retrieved from : <https://www.telegraphindia.com/west-bengal/timeout-13-08-2009/cid/1266845>.

ORIENTAL STUDIES AT THE FACULTY OF CULTURE AND ARTS AT THE IVAN FRANKO NATIONAL UNIVERSITY OF LVIV: THE SUMMARY OF TWO DECADES

Olha KOLOMYETS

*Ivan Franko National University of Lviv,
Department of Musicology and Choral Art,
Valova Str., 18, Lviv, Ukraine, 79008
email: okolom@gmail.com*

The article is dedicated to the development of the Oriental Studies area at the Faculty of Culture and Arts during the two decades since its establishment in 2004 at the Ivan Franko National University of Lviv; looking closely at the program in its three most important spheres of functioning: educational – as a component of the faculty's educational programs, scholarly – as an aspect of the research activities of faculty members, and artistically educational – as element of the cultural enrichment of all the participants of the educational process at the Faculty of Culture and Arts and the university community as a whole.

The functioning and specifics of Oriental Studies at the Faculty of Culture and Arts have been analyzed taking under consideration the period of its formation within the Department of Theatre Studies and Acting, as well as the historical context of the establishment and development of Oriental Studies at Lviv University, which, according to the research by Yarema Polotniuk, was inspired by the multicultural environment of the city and the region in general, and could be roughly divided in a few historical periods: early period of the XIX cent., interwar stage, period of stagnation after WWII and the phase of revival after the proclamation of Ukraine's Independence in 1991. The specifics of the faculties and their divisions as well as the scholarly interests of those who were invited to teach at the Lviv University from the very beginning influenced the development of the main areas of the Oriental Studies at the University of Lviv, namely linguistics and literature.

The other directions of the Oriental Studies, specifically those of theatre and music areas, which have been developing at the Faculty of Culture and Arts since its establishment at the University, are aimed to fill a gap in the researches and university studies of those elements of culture that, on together with language, but in their own way, identify a society

and become “the true source of historical information” (Hoshovskyi, 1971) and, thus, cannot be omitted from university curriculums.

Besides the chronologically first course at the faculty, titled “Theatre Cultures of the East”, which introduces the main problematics of Oriental Studies in the area of theatre studies on the basis of Indian, Japanese and Chinese cultures, other disciplines as well as scholarly work and artistic-educational activity have concentrated mostly in the frames of ethnomusicological and musicological areas of the faculty and, due to the individual scholarly interests of the faculty members, objective circumstances in Ukraine during the two decades of the faculty’s development (as, for instance, the occupation of Crimea by the Russian federation and, as a result an internal resettlement of Crimean Tatars, including to Lviv) as well as the need to develop scholarly endeavors of Ukrainian researchers who in different periods of Ukrainian history have raised questions from the Oriental studies discourses in their work, representing such branches of the Oriental studies as musical Indology, Armenian Studies, Jewish Studies and most recently musical Turkology.

Keywords: Lviv University, Yarema Polotniuk, Oriental Studies, “Theatre Cultures of the East”, Oriental Music Studies, musical Indology, Olha Kolomyiets, Jewish Music Studies, musical Turkology, Tetiana Mladenova.

Стаття надійшла до редколегії 15.08.2024

Прийнята до друку 28.10.2024

Додатки

Фото 1. Інтерв'ю із о. Тадеосом Вірменської церкви у Львові, 2008 р.

Фото 2. Інтерв'ю із Машкуром Алі Кханом, співцем стильової школи (гхарани) Кірана, м. Колката, ITC Sangeet Research Academy, 2009 р.

Фото 3. Заняття (талім) Машкура Алі Кхана, у будинку Гуру, м. Колката, ITC Sangeet Research Academy, 2009 р.

Фото 4. Інтерв'ю із видатним виконавцем Індії та гуру Академії SRA Пандітом Аджоєм Чакраборті у будинку Гуру, м. Колката, ITC Sangeet Research Academy, 2009 р.

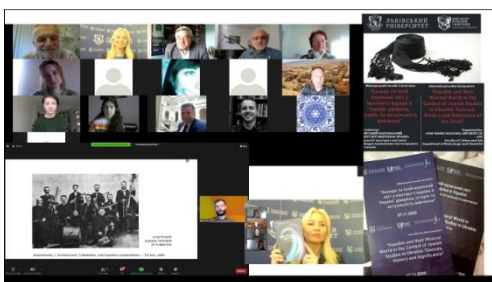

Фото 5. Світлина з Міжнародного онлайн-симпозіуму “Хасиди та їхній музичний світ у контексті юдаїки в Україні: джерела, історія та актуальність вивчення”. Львівський національний університет, 2020 р.

Фото 6. Зустріч із Надзвичайним і Повноважним Послом Республіки Індія в Україні В. Джоті Сварупом Панде “Голоси Індії” за участю ректора Львівського національного університету імені Івана Франка професора Івана Вакарчука, почесних гостей, студентів та викладачів Університету. Координатори заходу – декан факультету культури і мистецтв Олександр Козаренко (2011) та Ольга Коломиєць

Фото 7. Зустріч із Джамілем Каріковим на факультеті культури і мистецтв, 2024 р.

Фото 8. Ольга Коломиєць, виголошуючи доповідь про Львівський університет та українську культуру і науку у Мистецькому центрі м. Колката “Weavers Studio Centre for the Arts”, 2009 р.

Фото 9. Учасники науково-мистецького симпозиуму у контексті Міжнародного проекту “Interwoven”. Університет Вішва-Бхараті, заснований Рабіндранатом Тагором в Шантиникетані, 2022 р.

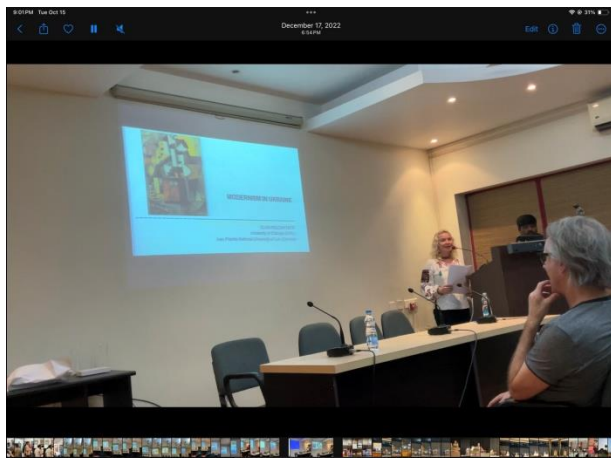

Фото 10. Доповідь доцента О. Коломиєць, м. Колката, 2022 р.

Фото 11. Ольга Коломиєць під час експедиційного дослідження в Індії, 2022 р.
Родинний дім Р. Тагора “Джорасанко” в м. Колката